Numer pary	Imię i nazwisko	Wydział, rok, grupa
data	Nazwisko prowadzącego	Zaliczenie, uwagi

F2. Wyznaczanie rozmiarów cząsteczek kwasu stearynowego i oleju rzepakowego metodą warstwy monomolekularnej

Zagadnienia
Zjawisko napięcia powierzchniowego. Oddziaływania hydrofobowe. Wyjaśnić powstawanie warstwy monomolekularnej. Związki amfifilowe.

Literatura
Jaroszyk Rozdział 6.3; 6.4**; Przestalski** Rozdział III.4. Zjawiska powierzchniowe w cieczach.

Przyrządy i materiały: kuweta, linijka z podziałką milimetrową, pipeta automatyczna, roztwór kwasu stearynowego, olej jadalny, talk.

Przebieg pomiarów i opracowanie wyników:

1. **Zapoznaj się z instrukcją użycia pipety automatycznej**.
2. Napełnij kuwetę wodą z kranu, a następnie oczyść powierzchnię wody, przesuwając po niej paskiem papieru. Nanieś na powierzchnię wody niewielką ilość talku tak, by były widoczne cząsteczki talku na wodzie, ale nie warstwa. W razie potrzeby wymieszaj wodę bagietką.
3. Nastaw pipetę automatyczną na objętość **V** równą 5 lub10 μL i nabierz etanolowy roztwór kwasu stearynowego.
4. Końcówkę pipety ustaw około 1 cm nad powierzchnią wody z talkiem i wypuść kroplę roztworu kwasu stearynowego w etanolu o objętości **V**. Objętość kropli **V** przelicz na cm^3 i wpisz do Tabeli 2. Zapisz dokładność pipety automatycznej

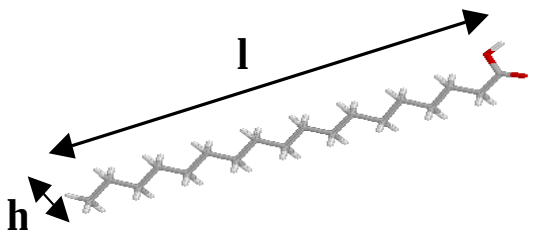

Struktura cząsteczki kwasu stearynowego

ΔV = ... [μL]

5. Poczekaj aż etanol odparuje i kilkakrotnie zmierz (w różnych kierunkach) średnicę $\mathbf{d_1}$ powstałej warstwy monomolekularnej. Otrzymane wyniki wpisz do Tabeli 1. Zapisz dokładność pomiaru średnicy Δd = ... mm.
6. Wylicz średnią wartość średnicy plamy $\mathbf{d_{1śr}}$ i na jej podstawie oblicz powierzchnię $\mathbf{S_1}$, zakładając kształt kolisty powstałej monowarstwy (wyniki wpisz do Tabeli 2).
7. Całą procedurę (punkty 2-4) powtórz dla oleju rzepakowego i zgodnie z punktami 5-6 dokonaj kilkakrotnego pomiaru średnicy wytworzonej warstwy, policz wartość średnią $\mathbf{d_{2śr}}$ oraz powierzchnię plamy $\mathbf{S_2}$.

Tabela 1. Wartości średnicy warstwy monomolekularnej.

	Pomiar	1	2	3	4	5	6	**$d_{śr}$**
Kwas	**d_1 [cm]**							
Olej	**d_2 [cm]**							

8. Znając objętość kropli **V** oblicz ilość cząsteczek **n**, pole przekroju poprzecznego **B_0** oraz długość **l** badanej cząsteczki kwasu stearynowego oraz oleju rzepakowego, korzystając ze wzorów (1), (2) i (3) oraz poniższych danych. Wyniki wpisz do Tabeli 2.

Dla kwasu: Masa molowa M = 284 g/mol; gęstość ρ = 0.94 [g/cm^3]; stężenie c = $2\cdot10^{-5}$ [g/cm^3]
Dla oleju: Masa molowa M = 281 g/mol; gęstość ρ = 0.90 [g/cm^3]; stężenie c = 0.90 [g/cm^3]

Informacje wyjaśniające: Wśród kwasów tłuszczowych obecnych w oleju rzepakowym najwięcej jest kwasu oleinowego (M=282,46 g/mol) i linolinowego (M=280,45 g/mol). Dlatego w obliczeniach dla oleju możemy przyjąć przybliżoną wartość masy molowej: 281 g/mol. Ponieważ olej rzepakowy nie jest roztworem rozcieńczanym jego stężenie wyrażone w g/cm^3 będzie równe jego gęstości.

Tabela 2. Tabela wyników do obliczenia **n**, **Bo** oraz **l**. (1 μL = 10^{-6} L; 1 L = 1 dm^3 = 10^3 cm^3)

	Średnica plamy z Tab.1 **$d_{śr}$**	Powierzchnia plamy **$S=\pi r^2$**	Objętość kropli **V**	Liczba cząsteczek **n** (wzór 1)	Pole przekroju **Bo** (wzór 2)	Długość cząsteczki **l** (wzór 3)
	cm	cm^2	cm^3		cm^2	cm
Kwas						
Olej						

Liczba cząstek tworzących warstwę monomolekularną $n = \frac{cN_0}{M}V$ (1)

Średnie pole przekroju cząsteczki $B_0 = \frac{S}{n} = \frac{SM}{cN_0V}$ (2)

Długość cząsteczki $l = \frac{Vc}{\rho S}$ (3)

c - stężenie roztworu [g/cm^3] N_0 = 6.0221 $\cdot10^{23}$ [mol^{-1}] – liczba Avogadro
M – masa molowa substancji rozpuszczonej V – objętość kropli roztworu [cm^3]

<u>Obliczanie błędu pomiarowego i zestawienie wyników</u>

Poniższe obliczenia wykonaj zarówno dla kwasu stearynowego, jak i oleju rzepakowego.

1. Oblicz błąd pomiaru średnicy **$\Delta d_{śr}$** jako 3·SD, a następnie błąd powierzchni:

<u>kwas srtearynowy</u> ***<u>olej rzepakowy</u>***

$\Delta d_{1śr}$ = 3·SD = $\Delta d_{2śr}$ = 3·SD =

$\Delta S_1 = (2\ \Delta d_{1śr})/d_{1śr}$ = $\Delta S_2 = (2\ \Delta d_{2śr})/d_{2śr}$ =

2. Metodą różniczki logarytmicznej oblicz błąd pomiaru długości cząsteczki **Δl**:

$$\Delta l_1 = l_1\left(\left|\frac{\Delta V}{V_1}\right| + \left|\frac{\Delta S_1}{S_1}\right|\right) = \qquad \Delta l_2 = l_2\left(\left|\frac{\Delta V}{V_2}\right| + \left|\frac{\Delta S_2}{S_2}\right|\right) =$$

3. Zaokrąglone wielkości zapisz w notacji naukowej w postaci *$(l \pm \Delta l)10^x$ [jedn.SI]*.

l_1 = **l_2 =**

4. Zapisz wnioski wynikające z przeprowadzonego doświadczenia.